

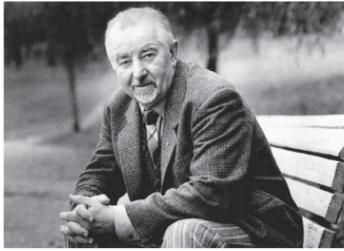
ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● № 17 (3605) ●

● ПЯТНІЦА, 13 ВЕРАСНЯ, 2019

ВЫДАННЕ “ГОЛАС РАДЗІМЫ” ЧЫТАЙЦЕ НА ПАРТАЛЕ ZVIAZDA.BY

**Рыгор
Барадулін
у Кітаі**
Стар. 4

**Добрае
слова
на добрае
здароўе**
Стар. 6

**Велічнасць
Берасцейскай
Бібліі**
Стар. 7

СВЯТОЧНАЯ МАЗАІКА

Слоні́мскія колеры пісьменства

Сталіцай XXVI форуму літаратараў стаў старажытны цэнтр культурнага і духоўнага жыцця Слонім

Помнік Сапегу і паланэз Агінскага

Перад тым, як быць уганаванымі на галоўнай сцэне свята пісьменства ў Слоніме, літаратары наведаліся ў Жыровічы, дзе хутка будзе адзначана 500-годдзе заснавання Свята-Успенскага Жыровіцкага манастыра і 550-годдзе яўлення Жыровіцкай іконы Божай Маці. Пасля соцень кіламетраў вандравання ў святое месца патрапілі ўдзельнікі міжнароднай навукова-асветніцкай экспедыцыі “Дарога да Святыняў”. Сюды ж для сустрэчы за міжнародным круглым сталом “Мастацкая літаратура як шлях адзін да аднаго” з’ехаліся і пісьменнікі з 14 краін свету.

Далей у праграме значыўся Слонім. Той вітаў творцаў як сваіх герояў. У гэтым невялічкім горадзе Гродзеншчыны госці адразу апынуліся ў эпіцэнтры ўсеагульнай перадсвяточнай узрушанасці і людской мітусні. Мясцовыя гандляры яшчэ зранку частавалі іх смачнымі стравамі і напоямі. “Гродзенскія падворкі” наперабой зазывалі да сябе з дапамогай народных музыкаў і спевакоў. А народныя ўмельцы ў беларускіх строях прапаноўвалі свае вырабы. Аднак многія з прыезджых спяшаліся на першую ўрачыстую цырымонію каля помніка Льву

Сапегу. Знаёмства з горадам і яго гістарычнымі вуліцамі пачалося.

Скульптура Льва Сапегі (1557–1633), дзяржаўнага і вайсковага дзеяча Вялікага Княства Літоўскага, узвышаецца на адной з плошчаў непдалёк ад Слонімскага драматычнага тэатра. Па задуме аўтараў помніка (скульптараў Івана Міско, Уладзіміра Піпіна і Сяргея Логвіна) гетман вялікі літоўскі, як і некалькі стагоддзяў таму назад,

з годнасцю трымае ў правай руцэ гетманскую булаву, а ў левай — ліст Трэцяга Статута Вялікага Княства Літоўскага.

Людзі пільна ўглядаліся ў яго постаць, а некаторыя нават стараліся зазірнуць у ліст, які ён трымае ў руцэ. І ўпэўніваліся, што там замацаваны нормы права 1588 года. Такая вялікая ўвага да асобы выдаўца Статута Вялікага Княства Літоўскага ў сланімчан мае свае прычыны. У канцы XVI стагоддзя Леў

Сапега быў старастай горада Слоніма і шмат зрабіў для яго росквіту. Менавіта пры Сапегу Слонім актыўна развіваўся і стаў цэнтрам гандлю і рамёстваў. Пры ім у горадзе над Шчарай узнік першы ткацкі цэх, была пабудавана ратуша, масты, пракладзены вуліцы. Паводле хадайніцтва Льва Сапегі ў 1591 годзе гораду прысвоілі Магдэбургскае права, падаравалі герб, на якім намалюваны леў з залатой стралой. → **Стар. 3**

Цырымонія адкрыцця Дня беларускага пісьменства ў Слоніме

Удзельнікам і гасцям
Дня беларускага пісьменства

*Шаноўныя сябры!
Шчыра вітаю гасцей і ўдзельнікаў Дня беларускага пісьменства.*

Святочную эстафету сёлета гасцінна прымае Слонім — адзін са старажытнейшых гарадоў Беларусі, які за сваё імятвяковае існаванне не аднойчы гераічна пераадолеў суровыя выпрабаванні. Ён захаваў гістарычныя карані і цяпер гарманічна спалучае ў абліччы мінулае і сучаснасць.

Вялікая місія Дня пісьменства — аб’ядноўваць усіх беларусаў свету, перадаваць новым пакаленням літаратурныя і мастацкія скарбы нашага народа, любоў да матчынай мовы, выхоўваць беражлівыя адносіны да помнікаў даўніны, садзейнічаць умацаванню пацукцы гонару за Радзіму.

Гэта ўрачыстае свята займае пачэсную пазіцыю сярод важнейшых падзей культурнага жыцця краіны і з’яўляецца добрай нагодай яшчэ раз звярнуцца да спрадвечных нацыянальных традыцый і асэнсавання іх месца ў цяперашнім часе.

Сардэчна жадаю ўсім новых цікавых сустрэч, плённай працы і творчага натхнення.

**Прэзідэнт
Рэспублікі Беларусь
Аляксандр ЛУКАШЭНКА**

РЭХА ПАДЗЕІ

Гран-пры “Мастацтва кнігі” — у беларусаў

На Маскоўскай міжнароднай кніжнай выставе-кірмашы адбылася ўрачыстая цырымонія ўзнагароджання пераможцаў XVI Міжнароднага конкурсу дзяржаў-удзельніц СНД “Мастацтва кнігі”. Нашы суайчыннікі вярнуліся на радзіму з Гран-пры конкурсу і дыпламамі.

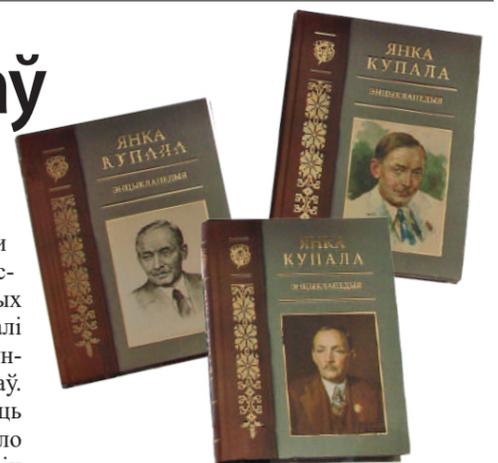
Гран-пры конкурсу ўдастоена энцыклапедыя “Янка Купала” ў трох тамах,

якая выйшла ў выдавецтве “Беларуская Энцыклапедыя імя П. Броўкі”. У кнізе раскаваецца пра жыццё і творчасць класіка беларускай літаратуры, зроблены аналіз усіх яго паэтычных, празаічных, публіцыстычных і драматургічных твораў. Адначасова энцыклапедыя раскрывае вобраз народнага песняра ў беларускім кіно і тэатральным мастацтве, жывапісе, літаратуры. Для замежных чытачоў будзе цікавым даведацца, што ў першым томе кнігі асобна вылучаны тэмы “Армянская літаратура і Янка Купала”, “Англамоўны свет і Янка Купала”, “Азербайджанская літаратура і Янка Купала” ды іншыя.

Беларускія выданні атрымалі таксама першыя месцы ў васямі з дзесяці астатніх намінацый конкурсу. У дзвюх намінацыях ім прысуджана другое і трэцяе месцы.

Напрыклад, у намінацыі “Аддрукавана ў Садружнасці” быў высока ацэнены мастацка-паліграфічны ўзровень кнігі “Почтовые марки Республики Беларусь”. Кнігу “Беларусь. Путь в космос” прызналі лепшай сярод навуковых выданняў. Дыпламантамі конкурсу сталі дзевяць беларускіх кніг. Усяго на рахунку айчынных выдаўцоў 20 дыпламаў. Конкурс “Мастацтва кнігі” праходзіць з 2004 года. Сёлета на конкурсе было прадстаўлена 80 выданняў з 7 краін СНД: Азербайджана, Беларусі, Казахстана, Кыргызстана, Расіі, Таджыкістана і Туркменістана.

На XXXII Маскоўскую міжнародную кніжную выставу-кірмаш Беларусь была запрошана ў якасці ганаровага гасця. Беларускі павільён сёлета займаў самую вялікую плошчу — каля 222 ква-

дратных метраў. Беларусы прадстаўлялі некалькі тысяч найменняў кніг. Сярод іх была мастацкая, навукова-папулярная, гістарычна-дакументальная літаратура, энцыклапедычныя даведнікі і навучальныя кнігі, маляўнічыя фотаальбомы і іншыя выданні.

Віта Зорына

ISSN 0439-3619

9 770439 361003 1 9 0 1 7

РОДНАЕ

Людзям дзякуй і зямлі

Душэўная сустрэча былых артыстаў шэрагу народных калектываў Палесся прайшла ў Тураве — яна прысвячалася 55-годдзю ансамбля “Прыпяць”

Малая радзіма для мяне — гэта й родныя, блізкія па духу людзі. Такіх нямала ў свой час я сустрэў і ў палескіх рэгіёнах: на Жыткавіччыне, Століншчыне. Цяпер многія таленавітыя танцоры, музыкі разляцеліся па свеце. Пайшлі, як кажуць, з малой радзімы ў вялікае жыццё. І ў замежжы нашы людзі ёсць. А як сустракаемся, то спяваюцца: дзе б ні жыў — а родная хата сніцца. Цягне дадому: родным павецірам надыхацца, сваёй вадзіцы напіцца, птушыны спеў, мясцовую гаворку паслухаць...

адразу, Фёдар Кузьміч Сядзельнік, заслужаны работнік культуры Расіі. Потым яшчэ іншыя сябры бралі трубку, віншавалі. А ўсё ж, нагадаю, былі тады, у 1964-м, у восьмым класе ці трохі старэйшыя. Цяпер гэта — сівыя, паважаныя людзі. Едуць дадому, на Палессе з сынамі-дочкамі, унукамі — каб пакланицца зямлі, асветленай духоўнымі подзвігамі Кірылы Тураўскага. Былі мне тэлефанаванні з Масквы, Гомеля, Магілёва, Брэста ды іншых гарадоў. Нават Ізраіль памятае нашу “Прыпяць”!

шыкоўна глядзеўся, на мой погляд, танец родных мне рэмельцаў “Вясковая кадрыля”.

На свяце гучалі ўкраінскія песні — яны ж на Палессі не чужыя! Потым заслужаны фальклорны гурт “Лянок” з вёскі Буразь падхапіў творчую эстафету: былі спевы з падтанцоўкамі. Яшчэ Давыд-Гарадок, горад-пабрацім Турава, даслаў на свята песенна-музычнае прывітанне. А цыгана Міколу Батуру аж са сцэны адпускаяць не хацелі! Розныя нацыянальныя культуры прыгожымі кветкамі склаліся ў вянок Свята.

Вельмі парадаваў удзячных гледачоў сямейны ансамбль “Абібокi”. Цяпер задаюць тон у ім Валянціна ды Сяргей Страх-Абібокi. Далучаны да народнага мастацтва і дзед Канстанцін, яго сястра, унучкі (найменшай пяць гадоў). Калектыў шмат выступае, яго ведаюць і любяць, асабліва на Палессі.

А перад святкаваннем разам усе мы, артысты-ветэраны, ушанавалі памяць продкаў у саборы Турава. Была служба ў памяць тых артыстаў, іх бацькоў, якія пакінулі гэты свет. Праз увесь Тураў неслі мы ўрачыстым шэсцем гірляндку кветак да помніка воінам, загінулым у Вялікую Айчынную вайну.

Нашы госці-артысты наведалі таксама й мясцовы Дом састарэлых. Мы частавалі яго жыхароў салодкімі прысмакамі, а яшчэ — песнямі, танцамі. Ды так душэўна разам заспявалі “Люблю наш край”, што эмоцый было не стрымаць! “Дзякуй, што памаладзілі нас гадоў на дваццаць пяць!” — падыходзілі да нас ветэраны. Ад такіх слоў проста крылы вырастаюць. Бо людская ўдзячнасць — найгалоўнае ў працы самадзейных артыстаў. Мы ўмеем радавацца жыццю і дзяліцца з іншымі гэтай радасцю. І сваю вялікую любоў да Радзімы, роднай зямлі, родных людзей умеем перадаваць нашчадкам у спадчыну.

Дзякую газеце “Голас Радзімы” за дапамогу ў зборы святочнай бяседы, увагу да ветэранаў-артыстаў ансамбля “Прыпяць”. Мы ўдзячны за публікацыі таксама супрацоўнікам жыткавіцкай райгазеты “Навіны Палесся”.

Мікола Когаў,
заснавальнік ансамбляў
“Прыпяць”, “Верасок” і “Ніва”

Ветэраны ансамбля “Прыпяць” ускладаюць кветкі да помніка загінулым

І як жа добра збірацца нам разам! Такая душэўная жнівеньская сустрэча ладзілася ў Тураве па ініцыятыве былых артыстаў народных калектываў “Прыпяць” і “Верасок” Жыткавіцкага раёна Гомельшчыны, “Ніва” (з вёскі Рэмель Столінскага раёна Брэстчыны), гурта “Кола” з Гомеля й Тэатра фальклору “Матуліна хата” з Мінска.

Сёлета нашаму харэаграфічнаму ансамблю “Прыпяць” з Турава — 55. (Пра тое наша газета расказвала: “Прыпяць” — наша маладосць” (29.05.2019), “Жыццядайная плынь «Прыпяці» — 14.08. 2019. — Рэд.). Сябры майго тураўскага юнацтва пра тое памятаюць. Тэлефанаванні — не злічыць. Неяк у трубычу чую: “Бацька родны, мы тут амаль з усёй Ленінградскай вобласці сабраліся. Віншваем з юбілеем! Жадаем сустрэчы на Радзіме!” Гэта, пазнаў

І сустрэча сяброў адбылася ў Тураве, на Замкавай гары. Нас падтрымалі намеснік кіраўніка Жыткавіцкага райвыканкама Леанід Валатоўскі, кіраўнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Сяргей Агіевіч, старшыня Тураўскага гарвыканкама Ігар Міцюрыч. Ветэран “Прыпяці”, а цяпер і ваенны пенсіянер Іван Матох шмат душы ўлажыў, афармляючы святочную сцэну ў стылістыцы вясковай хаты. Ён і распачаў сустрэчу вітальным, кранальным вершам “Сябры мае”. А затым загучаў вальс-песня “Колькі ў небе зор...” — і на сцэну выйшлі з дзецьмі ўсе тыя, хто прыехаў на свята. Ля сцэнічнай пляцоўкі з песняй танцавалі іх родныя людзі. Потым песню “Матуліна хата” падхапілі ўсе. Далей выйшаў на сцэну, танцаваў гурт “Ніва” з вёскі Рэмель — у цудоўных строях сваёга рэгіёну. Асабліва

ГАРАДСКОЕ АСЯРОДДЗЕ

Добры апетыт з “Ха-ха” і “Тбілісоба”

Гастрэфестываль супоў з грузінскай і беларускай кухні прайшоў у Мінску

Спачатку па незвычайнай назве колькі слоў. Паколькі рэстараны грузінскай кухні гатавалі для наведнікаў у дні гастрэфестывалу харчо, а беларускай — халаднік, то адсюль,

з першых складоў страваў, і пайшла такая вясёлая назва імпрэзы. Да кожнага супа, дарэчы, дадаткова падавалася бутэлекка мінеральнай вады “Боржомі”. Так у Мінску быў пранансаваны пяты па ліку, юбілейны фестываль “Тбілісоба”, які адбыўся 24 жніўня. Арганізатары яго прысвя-

цілі сяброўству паміж Грузіяй і Беларуссю.

Многія заўважылі, што з таго часу, як у Мінску пачаў праводзіцца фестываль “Тбілісоба”, грузінская кухня займела папулярнасць сярод беларусаў. А колькасць грузінскіх рэстаранаў вырасла ў некалькі разоў! Каля 30 харчовых палатак сёлета частавалі гасцей у Верхнім горадзе, калі там праходзіла свята нацыянальнай культуры Грузіі. На свежым паветры кухары гатавалі хінкалі, хачапуры і харчо.

Арганізатарамі фестывалу сталі кампанія “Боржомі”, Мінгарвыканкам, Амбасада Грузіі ў Беларусі ды Грузінскае культурна-асветніцкае таварыства “Мамулі”.

Віта Зорына

СА СТУЖКІ НАВІН

Фестываль навукі

Фестываль навукі ў другі раз прайшоў 7 верасня ў Цэнтральным батанічным садзе Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. Інстытуты Нацыянальнай акадэміі навук разгарнулі шырокую выставу, каб паказаць публіцы самую цікавую напрацоўкі і знаходкі. Прайшла выстава стартапаў і распрацовак вучоных, а таксама навукова-папулярныя лекцыі.

Лабараторыя даследаванняў ДНК на фестывалі

Праграма імпрэзы ўключала мноства пляцовак, разлічаных на наведнікаў розных узростаў і інтарэсаў. Была прадугледжана забаўляльная зона, якая аб'яднала ў сабе майстар-класы, віктарыны, выставы экспанатаў музеяў навукі. Арганізатары фестывалу ставілі сваёй мэтай зацікавіць школьнікаў і студэнтаў, каб яны ў будучыні звязалі сваё жыццё з навукай.

Фестываль плануецца зрабіць штогадовым. Асобныя выставы могуць стаць мабільнымі, каб іх можна было дэманстраваць у рэгіёнах краіны. Акрамя таго, беларускія навукоўцы атрымалі запрашэнне прывезці свае напрацоўкі на Усерасійскі фестываль навукі.

У школу — з Янкам Купалам

Урачыстыя імпрэзы да Дня ведаў праходзілі ў Беларусі ў панядзелак, 2 верасня. Тэмай першага ўрока сталі вядомыя радкі з верша Янкі Купалы “Маладая Беларусь”: “Занімай, Беларусь маладая мая, / Свой пачэсны пасады між народамі!”.

У новым навучальным годзе вучыцца пачалі 1 млн 30 тысяч школьнікаў, з іх 115 тысяч — першакласнікі. Усе ўстановы адукацыі Беларусі забяспечаны педагагічнымі кадрамі. Сёлета на педагагічную работу скіравана 4300 маладых спецыялістаў. Расчынілі дзверы восем школьнабудуоўляў — там навучаецца звыш 7 тысяч вучняў.

Яскравая лічба: у 38 разоў!

Багданаў.

Чыноўнік падкрэсліў: кітайскі рынак цікавы й прывабны для Беларусі. Лічбы сведчаць: тэмп росту экспарту айчынай сельгаспрадукцыі ў студзені-чэрвені склаў больш за 170 адсоткаў, выручка пры тым — больш за 40 мільёнаў долараў. Добра прадаецца мяса птушкі (8,4 мільёна долараў) і ялавічына, якая дала 4 мільёны валютнай выручкі. Малочная прадукцыя прынесла 16,7 мільёна долараў.

Паводле папярэдніх прагнозаў, на канец года беларуская малочка прынясе не менш за 50 мільёнаў валютнай выручкі. З мінулага года ў Кітай адпраўлена 8 паўканатэйнерных цягнікоў з малочнай прадукцыяй. Набраюць абароты пастаўкі рапсавага алею, ільновалакна, шакаладу, вады гаванай ды мінеральнай.

Падрыхтавалі Ганна Лагун і Іван Ждановіч

СВЯТОЧНАЯ МАЗАІКА

Слоні́мскія колеры пісьменства

XXXVI
ДЗЕНЬ БЕЛАРУСКАГА ПІСЬМЕНСТВА
Ў СЛОНІМЕ

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

На адкрыцці помніка ў гонар былога старасты Слоніма выступоўцы ўспаміналі ўсе яго заслугі перад нашчадкамі. А перанесціся ў эпоху Сярэднявечча прысутным дапамагалі выступленні артыстаў у шляхетных касцюмах.

Дарэчы, “шляхетныя асобы” апынуліся таксама і наперадзе касцюміраванага шэсця з харугвамі — яшчэ аднаго відовішча, якое здзівіла і зацікавіла сланічан і іх гасцей. За імі рушылі ўсе ганаровыя госці свята. Яны накіроўваліся да галоўнай сцэнічнай пляцоўкі каля Цэнтра культуры і адпачынку горада.

У Слоніме добра памятаюць яшчэ пра адну асобу, Міхаіла Казіміра Агінскага (1729–1800), дзяржаўнага і вайсковага дзеяча Рэчы Паспалітай, гетмана вялікага літоўскага. Ён пабудаваў у горадзе тэатр, які быў вядомы далёка за мяжой. Яго справа не забыта. На сённяшні дзень у Слоніме таксама існуе прафесійны драматычны тэатр. Сёння яго будынак стаіць на гістарычнай плошчы горада (побач з нядаўна адкрытым помнікам Льву Сапегу). У ім ставяць спектаклі па тэмах беларускіх, расійскіх, польскіх, французскіх ды італьянскіх драматургаў. (Падчас свята пісьменства ў сценах тэатра прайшоў фінал рэспубліканскага творчага конкурсу юных чыгальнікаў “Жывая класіка”). Дарэчы, калі ўспамінаць род Агінскіх, то вядомы твор кампазітара Міхаіла Клеафаса Агінскага (1765–1833) — паланэз “Развітанне з Радзімай” — гучаў на адкрыцці свята.

Было вядомым, што Слоні́м сваёй гісторыяй заслужыў права быць сталіцай Дня беларускага пісьменства. Пра гэта на цырымоніі адкрыцця са сцэны нагадаў і старшыня Гродзенскага абласнога выканаўчага камітэта Уладзімір Краўцоў: “Са Слоні́мам звязана імя выбітнага палітычнага дзеяча Льва Сапегі. Статут Вялікага Княства Літоўскага, да распрацоўкі якога прыклаў руку канцлер краіны і слоні́мскі стараста, лёг у аснову канстытуцый многіх дзяржаў. Мы ганарымся, што напісаны ён па-беларуску. Прынёманскі край зрабіў вялікі ўнёсак у справу кнігавыдання. Рукапісныя кнігі, Лаўрышаўскае і Жухавіцкае Евангеллі, былі створаны на гэтай зямлі

Каля помніка Льву Сапегу “шляхетныя асобы” дапамагалі перанесціся ў эпоху Сярэднявечча

яшчэ ў XVI стагоддзі. Спрыялі развіццю адукацыі і друкарні, якія з пачатку XVIII стагоддзя дзейнічалі ў Слоніме, Любчы, Гродне, Мураванай Ашмянцы і іншых месцах”.

Лепшыя літаратары ўганараваны

Лёс многіх вядомых пісьменнікаў звязаны з Гродзеншчынай. Тут нарадзіўся адзін з заснавальнікаў беларускай літаратуры Францішак Багушэвіч. Жыла Алаіза Пашкевіч, вядомая многім пад прозвішчам Цётка. Яна першай пачала выдаваць падручнікі на беларускай мове. Гэтымі выбітнымі асобамі ганарыцца на гродзенскай зямлі.

Але і сучасныя аўтары не менш любімыя землякамі. Напрыклад, на свяце пісьменства быў уганараваны літаратар, які нарадзіўся на Слоні́мшчыне. Дзяржаўнай Нацыянальнай літаратурнай прэміяй за найлепшы твор для дзяцей і юнацтва ўдастоены Уладзімір Ягоўдзік. “Гэта прэмія для мяне вельмі важная, таму што я атрымаў яе на радзіме. Учора я бачыў родную хату, схадзіў на могілкі да матулі і дзядулі. Нават стоячы на сцэне, я ўяўляў, што бачу родную вёску, а сярод гасцей — сваіх землякоў”, — падзяліўся з нашай газетай сваімі пачуццямі Уладзімір Іванавіч. Пісьменнік з’явіўся на свет у вёсцы Кастровічы Слоні́мскага раёна. Свой творчы шлях ён пачынаў у газеце “Гродзенская праўда”. Яго кніжкі “Крылатыя суседзі”, “Зачараваная Свіслач” і “Кветкі

дзівасілу”, адзначаныя прэміяй, выйшлі шматлікімі тыражамі ў серыі “Скарбы Радзімы”, папулярнай у маленькіх чытачоў на працягу 10 гадоў. “Я ніколі не пішу спецыяльна для дзяцей або дарослых. Але мяне чамусьці называюць дзіцячым аўтарам, — шчасліва ўсміхаецца пісьменнік, трымаючы ўзна-

У “Друкарскім дворыку” XVI стагоддзя можна было вырабіць паперу

гароду ў руках. — Ды і за колькасцю я ніколі не гнаўся. Часам трэба, каб больш думалася, чым пісалася. Для мяне галоўнае, каб мае кніжкі былі запатрабаванымі на працягу 20–30 гадоў і болей”.

Уручэнне Нацыянальнай літаратурнай прэміі стала самай значнай падзеяй свята. У творчым спаборніцтве за яе змагаліся больш 70 чалавек. Аднак перамаглі нямногія. Акрамя Уладзіміра Ягоўдзіка, пра якога

ўжо згадвалася, званне лаўрэата прысуджана Алегу Пушкіну (сапраўднае імя Алег Ждан). Яго кніга “Тені” прызнана найлепшым творам прозы. У намінацыі “Найлепшы зборнік паэзіі” перамог Мікола Маляўка з кнігай “Сланечнік”. Найлепшым творам публіцыстыкі стала гістарычнае эсэ Віктара Хурсіка “Vale” пра лёс Магдалены Радзівіл. Кніга Святланы Калядкі “Літаратурная тэорыя паэтычнай эмоцыі” перамагла ў намінацыі “Найлепшы твор літаратурнай крытыкі і літаратуразнаўства”. За кнігу “Сэрца Сакры” прэмію атрымала Станіслава Умец у намінацыі “Найлепшы дэбют”. У Слоніме лаўрэаты літаратурнай прэміі пачулі ў свой адрас шмат цёплых слоў. Іх віншавалі міністр інфармацыі Беларусі Аляксандр Карлюкевіч, старшыня Саюза пісьменнікаў Беларусі Мікалай Чаргінец і старшыня журы конкурсу, дырэктар Інстытута літаратуразнаўства імя Янкі Купалы Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Іван Саверчанка. Ансамбль танца “Гарадзенскія карункі”, “Песняры”, “Белыя

росы” і іншыя творчыя калектывы парадавалі сваімі выступленнямі.

Друкуем кнігі

Зразумела, што свята пісьменства без кніг, якія можна было б узяць у рукі, пагартыць, а таксама набыць, не адбылося б. На выставе “Слоні́м і наваколле”, напрыклад, наведнікі пазнаёміліся з рэдкімі кнігамі па гісторыі Слоні́ма. Там экспанаваліся выданні друкар-

ні Міхаіла Казіміра Агінскага 1778 года, творы пра Жыровіцкі абраз Маці Божай царкоўнага гісторыка і багаслова Ігната Кульчынскага (1694–1747), кнігі, пазначаныя заснавальнікам краязначага музея ў Слоніме, вучоным археолагам Язэпам Стаброўскім (1870–1968). (У гэты дзень ў Слоні́мскім раённым краязнавым музеі, які носіць яго імя, зладзілі мастацкі праект “Куншты малявання. Адзін дзень з жыцця Сапегаў”, а таксама прэзентавалі праект “VKL3D” — макет Крэўскага замка з тэхналогіяй дапоўненай рэальнасці”).

У павільёне “Кнігі і прэса Рэспублікі Беларусь” можна было пабачыць лепшыя сучасныя выданні мастацкай і вучэбнай літаратуры, кнігі для дзяцей і юнацтва, энцыклапедычную літаратуру, альбомы, газеты і часопісы. Сярод іх — кнігі-пераможцы Нацыянальнага і Міжнароднага конкурсаў “Мастацтва кнігі”: “Белорусские сокровища ЮНЕСКО”, “Беларусь — Литва: время сближения”, “Музеи Беларуси”, “У засені замкаў і палацаў” ды іншыя. У павільёнах “сваё слова” змаглі сказаць і пісьменнікі, дэкламуючы вершы і апавяданні. Яны адказалі на пытанні чытачоў і падаравалі ім свае кніжкі з аўтографамі.

Своеасаблівым сімвалам на свяце беларускага пісьменства стаў зубр у стылі стымпанк, зроблены з дэталляў і шрыфтоў друкарскіх машын XVIII — XX стагоддзяў. Ён размясціўся ў цэнтры “Друкарскага двара XVI стагоддзя” сучаснага гісторыка і калекцыянера Уладзіміра Ліхадзедава. Наведнікам прапаноўвалася паспрабаваць самастойна вырабіць паперу па тэхналогіях XVI стагоддзя. Некаторыя госці сталі асвоіць узноўлены друкарскі станок часоў Скарыны і надрукаваць на ім з дапамогай майстра першую старонку “Бібліі”.

Вечарам эстафета свята была ўрачыста перададзена гораду Бялынічы Магілёўскай вобласці. Святкаванні завяршыліся канцэртамі “Львецца песня па над Шчарай” і фееверкам.

Ганна Лагун.
Фота аўтара.

ІМЁНЫ

Ад Атлантыкі да Беларусі

Сярод удзельнікаў міжнароднага круглага стала “Мастацкая літаратура як шлях адзін да аднаго”, які прайшоў у Жыровічах, на Слоні́мшчыне, быў і славуты польскі падарожнік, пісьменнік, журналіст Яцэк Палкевіч

Вядомасць вандроўніку ў розных краінах найперш надало яго 44-дзённая падарожжа на лодцы праз Атлантычны акіян у 1975 годзе. Яцэк Палкевіч не аднойчы падарожнічаў па пустынях і тундрах. Пісьменнік па-

бываў у самых экзатычных кутках нашай планеты Зямля. Пра гэта ён раскажаў чытачам на старонках сваіх кніг, у многіх публікацыях у газетах і часопісах, у тым ліку — у рознай расійскай перыёдыцы. Знакаміты паляк стварыў уласную міжнародную “Школу выжывання”. Менавіта яго запрашалі як трэнера для фізічнай загартоўкі савецкіх і расійскіх касманаўтаў. Досвед легендарнага вандроўніка, чалавека, які здолеў выжыць у розных экстрэмальных сітуацыях, надзіва каштоўны.

Акрамя сустрэч і знаёмстваў у Слоніме, Жыровічах, Яцэк Палкевіч пабываў на сядзібе пісьменніка Валерыя Казакова ў Карэліцкім раёне, правёў сустрэчу са студэнтамі Гродзенскага ўніверсітэта імя Янкі Купалы. А яшчэ выступіў на факультэце міжнародных адносін Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Таксама ў мінскай кнігарні “Светач” Яцэк Палкевіч правёў прэзентацыю сваіх кніг, якія раскажваюць пра адкрыцці, зробленыя польскім падарожнікам у розных краінах свету.

Мікола Берлеж

Яцэк Палкевіч за круглым сталом

Рыгор Барадулін у Кітаі

Пра ўражанні паэта з ягонага падарожжа ў Паднябесную можна пачытаць у 5-м томе “Дзённікаў і запісаў” народнага паэта Беларусі Рыгора Барадуліна, які выйшаў у мінскім выдавецтве “Кнігазбор”

Той дзённік увабраў занадтоўкі з 1989 па 1991 гады. Сведчанні канца жніўня — першай паловы верасня 1990-га высвечваюць дэталі падарожжа паэта ў Кітай. Звернемся да іх, паразважаем над імі.

“30 жніўня, чацвер. Пекін. Пагрузілі нас на “Таёту”. Ахалоднёнка, хораша. Едзем, вадзіцель хоча заправіцца, бензіну няма, як і ў нас. Думаў, запраўшчык з ім па мікрафоне гаворыць, аж гэта ён лыжкай чэрпае разрэзаны кавун. Другі кітаец нясе ў руках чатырохкутую металічную міску і лыжку трымае. У гэтай місцы-накрыўцы нейкае сёрбала. Размясцілі ў гатэлі “Пекін”, новая прыбудова. Вечарам парна, як у лазні. На плошчы Цяньаньмэнь партрэт кормчага, Маўзалея, Народны сход, Гістарычны музей, помнік ахвярам барацьбы за незалежнасць. Плошча адной з дзвюх імперыяў — нашай і кітайскай, запускаюць драўляную птушку, як жывая лётае вялікая. Маленькую запускае, трымае на валаску ніткі інвалід з каляскі. Спакойна і разморана ад спёкі, парнасці...”

Праз дзень вось што запісвае беларускі паэт, агаломшаны сустрэчай з нязведанай датуль краінай: “Пекін. Пры любых рэжымах сонца ўзыходзіць. Першая рання ў Кітаі, дзе не спыняецца час. Вечнасць тут задумалася. Добра і самому засяродзіцца, засамоціцца, зажурыцца. Дзён чалавечых мала застаецца...”

Чамусьці так склалася, што ў Пекіне, Кітаі, пачынаючы з 50-х гадоў, пабываў шмат хто з беларускіх пісьменнікаў, а вось дзённікавых сведчанняў пасля тых паездак не так і шмат засталася. Максім Танк лаканічна расказаў у бланках пра паездку 1957 года. Янка Брыль, Лідзія Арабей, Анатоль Вяцінскі, здаецца, нічога й не запісалі асаблівага. Ужо ў бліжэйшыя да нас дзесяцігоддзі-гады Кітай з розных нагод адкрывалі публіцыст Міхась Шыманскі, паэт і публіцыст Міхась Шэлехаў, паэт і перакладчык Навум Гальпяровіч, лаўрэат Нобелеўскай прэміі ў галіне літаратуры Святлана Алексіевіч (яна сустракалася ў Кітаі з праймакам, лаўрэатам Нобелеўскай прэміі Мао Янем), паэт, праймак, перакладчык, літаратурны крытык Алесь Бадак. А таксама беларускія пісьменнікі, якія сталі жывуць у Маскве: праймакі Валеры Казкоў (праўда, цяпер ён большыню часу праводзіць у Мінску ды на хутары на Гарадзеншчыне, у Карэліцкім раёне),

Алесь Кажадуб, літаратуразнаўца Ірына Шаўлякова, перакладчыца Дар’я Нечыпарук. Журналістка Інэса Плескачэўская досыць доўга жыла ў Пекіне, пастаянна пісала адтуль у газету “СБ. Беларусь сегодня”, выдала кнігу пра Кітай... Хтосьці са згаданых рупліўцаў напісаў і выдаў кнігу нарысаў (як Міхась Шыманскі), хтосьці — вершці падборку вершаў альбо аповяданне ці аповяданні, як, напрыклад, Навум Гальпяровіч ці Алесь Кажадуб.

Запісы Рыгора Барадуліна — запісы-штрыхі, лаканічныя пазнакі сустрэч, адкрыццяў, шкельцы-ўражанні. 31 жніўня й наступныя два дні верасня паэт — у горадзе Далянь.

“2 верасня... На рынках, у крамах усяго даволі. Цяпер трэба рыфмаваць Кітай — каўтай слінкі зайдраці, савецкі чалавек! У Забаронным горадзе імператар пускаў па вадзе кубак з віном, супраць каго ён спыняўся, той мусіў скласці верш на зададзены тэму і прачытаць альбо выпіць. Нашыя родныя алкашы ніколі б ні радка не прыдумалі, а толькі пілі б. Еўрапейцы Кітая ідзе даволі хутка, але гэта верхні слой, карані будызму глыбокія.

Кітайцы не гэтутлікі набожныя, як вераць і шануюць культ продкаў. І ў самыя змрочныя ці жалезныя часы і партбілеты насілі, а да Буды на паклон хадзілі. Усе яны настолькі абчасаныя вякамі, настолькі вытанчаныя, што еўрапейцы з імі побач такія няўклюдны...”

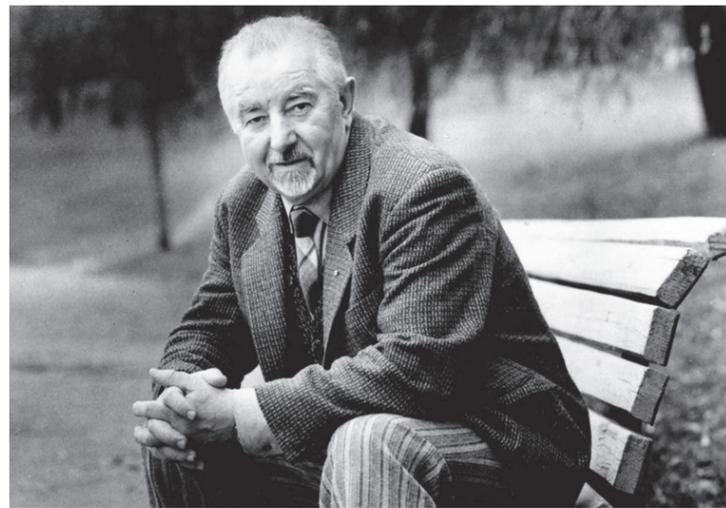
З дзённіка ці запіснай кніжкі Барадуліна з цікавасцю даведваешся пра пісьменнікаў, канкрэтныя рэаліі літаратурнага жыцця ў Кітаі на пачатку 90-х. А яшчэ — пра паэтычныя традыцыі ў Паднябеснай.

“Г. Харбін. Крыху ранішні халадок наш нагадвае. Няма такой здухі. Павет Хулань... Радзіма пісьменніцы Сяо Хун. ...

Літаратурнае свята на дзень нараджэння Сяо Хун, бывае да 300 тыс., у модзе дыскатка. Нават старыя т а н ц у юць пад музыку дыска.

Музей Сяо Хун. Бацька — памешчык. Захоўваецца сад, які прыносіў асалоду паэтэсе, пісьменніцы (1911–1942). Шмат псеўданімаў перамяніла...”

Досыць трагічны, драматычны лёс у тае пісьменніцы. Значную ролю ў яе прафесійным станаўленні як літаратара адыграў Лу Сінь. І хаця пражыла няшмат гадоў, пакінула пасля сябе значную творчую спадчыну. У 1981 годзе Харбінскае выдавецтва выпусціла трохтомны Збор твораў Сяо Хун, і ён ужо

Рыгор Барадулін — прызнаны ва ўсім свеце паэт і перакладчык

вытрымаў пяць перавыданняў. Штогод выходзяць зборнікі аповяданняў Сяо Хун, яе творы перакладзены на большасць еўрапейскіх моў. Праўда, яе амаль не ведаюць у Расіі, зусім не ведаюць у нас.

Прайшлі гады, пакуль у 2018-м, пасля смерці паэта, да чытача выйшла кніга перакладаў народнага паэта Беларусі Рыгора Барадуліна з кітайскай паэзіі. Адзінаццатая па ліку ў серыі “Светлыя знакі: Паэты Кітая”, якую распачалі ў Выдавецкім доме “Звязда” ў 2014-м. Цяпер серыю прадаўжае выдавецтва “Мастацкая літаратура”. Праўда, зборніку-2018 папярэднічала кніга “Гуканне паэзіі Усходу”: яна пабачыла свет пры жыцці паэта. Чытаем у прадмове Уладзіслава Завальнюка і Алы Сакалоўскай да зборніка перакладаў Рыгора Барадуліна: “Кнігі — як птушкі. Аперыўшыся, яны пакідаюць гнездо майстра і ляцяць у свет...”

Рыгор Барадулін прадстаў у тым “Гуканні...” як паэт, які пераказвае паэтычную класіку Кітая, В’етнама, Карэі, Японіі. Сустрэча з кнігай серыі “Светлыя знакі: паэты Кітая” — знаёмства з перакладамі Рыгора Барадуліна толькі з кі-

тайскай паэзіі розных часін. Ван Вэй, Лі Бо, Бо Цзюй-і, Ду Фу, Ду Му, Су Дун-По (Су-Шы), Сінь Ці-цзі, Лю Да-бай, Лян Цзундай, Кан Бай-цын. Дзесяць паэтаў, дзесяць яркіх творцаў, кожны з якіх і праз стагоддзі нясе ў Сусвет святло Кітаю, кітайскай культуры.

Рыгор Барадулін мог бы зрабіць іншы выбар, але ўгледзеўся менавіта ў згаданых паэтаў Паднябеснай. Паэты Усходу, іх творчасць, як і ўвогуле іх лёсы, цікавыя для беларускага майстра. Ён

Сівец, Навум Гальпяровіч, Леанід Дранько-Майсюк, Рагнэд Малахоўскі, Вераніка Жукавец, Алесь Емяльянаў-Шыловіч, Ксенія Галкоўская, Анастасія Галаган, Дар’я Шарэйка, Вольга Антоненка, Кацярына Валадзько, Аляксандра Беззняцкая, Марыя Мішкінь... І перакладчыцкая зорка Рыгора Барадуліна ў гэтым атрадзе ці не найяркакая. Чытайце паэтаў Кітая ў яго, вялікага майстра беларускага пераўвасаблення. Упэўнены, што на ўсё сваё сэрца, на ўсю сваю душу вы адчуеце асалоду сустрэчы з далёкім і бліжкім светам кітайскай паэзіі.

З запісу Рыгора Барадуліна ад 4 верасня 1991 года: “...У Кітаі на мільярд 100 тыс. насельнікаў 450 прозвішчаў. Усе сябе радней адчуваюць. Вечарам гулялі па начных вуліцах. Кітайскія ліхтарыкі, як кветкі півоні чырванай, якой дождж выпрастаў пялёсткі. Межыраў чытае два геніяльныя вершы, з болю і адчаю сатканяны. У паэзіі, падкрэслівае ён, важны гук. ... Сёння, грэшны, еў вераб’я, чарапаху і лапкі жабкі. Усе як мяса, толькі не лезлі лапкі ў горла”.

Пазней Рыгор Барадулін напісаў верш “Грэшны, я шкадую вераб’я” — ёсць у кнізе “Міласэрнасць плахі”: “Я шкадаваў па ўшацкіх вераб’ях./ Я славіў вераб’ёў каля Парыжа./ Катаптушатніка./ Што сочыць хіжа/ За шэрым./ Праганяў, каб пырхнуў птах./ Каб не змаўкаў ягоны чык-чырык./ І гэта ж трэба ехаць вёрст за столькі/ Ажно ў Сіань./ Каб бачыць у застоллі./ Як смажаны нябесны працаўнік/Пададзены бульбянаму табе...”

Пра кітайскія старонкі дзённіка Рыгора Барадуліна, несумненна, павінны ведаць і ў Паднябеснай. Мо з часам і выйдзе кніга народнага паэта Беларусі ў Пекіне ці якім іншым культурным, асветніцкім цэнтры Кітая? Будзем спадзявацца. І напрыканцы — яшчэ цытата: “Цяга еўрапейцаў у Кітай — гэта не толькі экзатычная мара, гэта марная мара Захаду сустрэцца з Усходам, сустрэцца — у сэнсе паразумецца...”

Цыкл напісаных у Пекіне, у іншых кітайскіх прасторах вершаў, тых твораў, што ў думках былі прывезены з Паднябеснай, — з назвай “Варажу на Вялікай Кітайскай сцяне”... Гэта, акрамя “шкадавання вераб’я”, — “Мая першая ноч у

Пекіне”, “Наведваю забаронны горад”, “Жывы фантанчык ля Харбінскага базару” (ці ведаў тады ў Харбіне Рыгор Барадулін пра павязі з тым цэнтрам рускай эміграцыі ў Кітаі нашага земляка, ураджэнца Ваўкавыска, журналіста, пісьменніка Усевалада Іванова? Ці ведаў паэт пра дырэктарства ў Харбінскай рускай гімназіі беларускага каталіцкага святара Язэпа Германовіча?), “Мой сон у Харбіне”, “Бачу ранішняю далаю”, “Смакую віно, якое любіў Ду Фу”, “Захапляюся я вялікай пагадай дзікіх гусей”, “Верш, які ўзварухнуўся ў музеі ў Сіані”, “Варажу на Вялікай Кітайскай сцяне”, “Сустрэкаю Пекінскую раніцу”, “Гледзячы на Кітайскую сцяну”, “Захапляюся вечным лотасам”, “З сумам успамінаю прапанову начной рыбкі”, “А што я пажадаць маю?”, “Жаўталіст майго развітання”. Усе гэтыя творы ўвайшлі ў зборнік “Міласэрнасць плахі” (“Мастацкая літаратура”, 1992). Крыху болей як праз два гады пасля паездкі паэта ў Кітаі у друку была падпісана кніга 23 снежня.

У сваіх запісах Рыгор Барадулін згадвае многіх кітайскіх пісьменнікаў — сучаснікаў і з ранейшых стагоддзяў.

“Пекін. Сустрэча ў Інстытуце замежнай літаратуры Акадэміі грамадскіх навук Кітая, дзе валодаюць 30-цю мовамі. Чань Шань-Шчын, Ван Шоўжэнь, Чжан Цзе, Цзі Юаньчжан, Гуо Дзя-Шын, Люй Шаоцзон, Су Хан, У Сяоду, Чжоу Цігао. Пра Горкага пішуць на аснове замежных наследаванняў. Пасля Культурнай рэвалюцыі змяніліся адносіны да савецкай літаратуры, пацягнуліся многія да лацінаамерыканскай, да англамоўнай...” І яшчэ: “Прыём перакладчыкаў. Асацыяцыя выпускнікоў ВНУ краін Амерыкі і Еўропы... Шмат перакладаецца па перабудове літаратуры. Дзяржаўная датацыя маленькая ёсць для асацыяцыі. Сунь Шэн’у перакладаў Янку Купалу, назваў “Жалейка”, пісаў у энцыклапедыю пра беларускую літаратуру...” Відаць, на адной з тых сустрэч Рыгор Іванавіч пазнаёміўся з перакладчыкам рускай і беларускай літаратуры Гао Манам (1926–2017). Бо не з’явіўся б верш “Смакую віно, якое любіў Ду Фу”, які прысвечаны менавіта Гао Ману: “Я надгубіў віно./ Якое піў Ду Фу./ І казіў развараным бамбукам./ Але не бачыў дно/ І завяршаць страфу/ Даверыў вераснёўскім сумным гукам./ Як цёплы сырадой./ Адстоены, густы./ Бялелася віно/ У кілішку кволым./ І ўзняўся мой настрой/ Да горнае вярсты./ Радок схіліўся перад вечным долам./ Цягнулася сцяна/ У дзесяць тысяч лі./ Што звалася Вялікаю сцяною./ Цішэла гамана./ І цеплыня зямлі/ Здалася вядомаю маною”.

Пачатак верша, магчыма, і ў гэтым запісе Рыгора Барадуліна — ад 8 верасня 1990 г.: “...Прыгубіў віна, якое любіла наложніца імператара і пасля якога Ду Фу пісаў свае неўміручыя вершы. Як цёплы сырадой, толькі разведзены. З рыса гоўніца. Закусі і салёныя агуркі, і ананасы, і мяса, і куры, і крыветкі — усё ўпокат, уперамешку...”

Гао Ман — легендарны перакладчык Кітая. Славуты русіст. Заслужаны дзеяч культуры

Расіі, узнагароджаны ордэнам Дружбы. Атрымаў яго ў Пекіне з рук Прэзідэнта Барыса Ельцына. Нарадзіўся Гао Ман у Харбіне. З юнацтва захапіўся рускай літаратурай, культурай. Часта бываў у Савецкім Саюзе. У тым ліку наведваў у сярэдзіне 50-х гадоў і Мінск. Пазнаёміўся з беларускімі пісьменнікамі. Наведваўся ў майстэрню скульптара Заіра Азгура, які, дарэчы, аўтар бюста класіка кітайскай літаратуры Лу Сіня. У часе прыезду ў Кітаі Максіма Танка Гао Ман суправаджаў беларускага паэта разам з іншымі савецкімі пісьменнікамі ў падарожжы па розных правінцыях, гарадах. А праз год пераклаў яго кнігу паэзіі на кітайскую мову, разам з Гэ Баоцюанем. У 1990-м у Пекіне выйшла апавесць Святланы Алексіевіч “Цынкавыя хлопчыкі” ў перакладзе Гао Мана. Яшчэ кітайскі літаратар пераклаў зборнік беларускіх народных казак. Напісаў і

У паэтычным зборніку Р. Барадулін пакінуў свае ўражанні пра Кітай

некалькі артыкулаў на тэму беларуска-кітайскіх культурных і літаратурных адносін — у прыватнасці, досыць цікавае і лаканічнае эсе пра мастака Георгія Паплаўскага, адзначыўшы яго графічныя работы, прысвечаныя прозе Васіля Быкава. Звязаны сваім творчым лёсам Гао Ман і з іншымі нацыянальнымі літаратурамі, нацыянальнымі культурамі на постсавецкай прасторы.

Кітайскі перакладчык вядомы і як мастак-каліграф. Гао Ман — аўтар многіх партрэтаў пісьменнікаў розных краін. Найперш — пісьменнікаў Расіі: Аляксандра Пушкіна, Льва Талстога, Фёдора Дастаўскага, Яўгенія Еўтушэнкі, Бэлы Ахмадулінай... Дарэчы, намалюваў Гао Ман партрэты й беларусаў: Якуба Коласа, Янкі Купалы, Васіля Быкава, Алеся Адамовіча, Святланы Алексіевіч, Навума Гальпяровіча. Пасля 2011 года кітайскі мастак і перакладчык узнавіў стасункі з Беларуссю. Прымаў у сваёй пекінскай кватэры беларускіх пісьменнікаў і журналістаў, кітаістаў Навума Гальпяровіча, Вольгу Гальпяровіч, Інэсу Плескачэўскую, Дар’ю Нечыпарук, Аляксея Чароту, Вераніку Карлюкевіч, Вераніку Цімкіну... Пра Гао Мана з’явіліся публікацыі ў беларускіх літаратурна-мастацкіх перыядычных выданнях — у часопісах “Полымя”, “Беларусь”, газетах “Літаратура і мастацтва”, “Звязда”, “СБ. Беларусь сёння”. Беларускія калегі запрашалі перакладчыка да ўдзелу ў Міжнародным рэдакцыйным савеце серыі “Светлыя знакі:

Паэты Кітая”. Саюз пісьменнікаў Беларусі адзначыў Гао Мана нагрудным знакам “За вялікі ўклад у літаратуру”. У мінскай прыватнай кнігарні “Кніжны салон”, дзякуючы добрай волі яе гаспадыні Алы Барысаўны Зміёвай, прайшла вечарына ў гонар кітайскага пісьменніка...

У дзённіку — адрасы таксама іншых “кітайскіх” вершаў Рыгора Барадуліна. Чытаем: “...Па начах сніцца мама, ушацкая хата, многа знаёмых. Адчуванне, што ў гасцях і тут, і на зямлі, зліваецца ў нейкую тугу, аж сэрца паколвае. На вуліцы ахалодна, займаюцца бегам і старыя, і малыя, у вялізных кашах вязуць так тут называемы хлеб, праснакі камкаватыя, ацеслівыя. Вялікая пагада дзікіх гусей VIII ст. (648 г.), сутру з Індыі манах пераклаў на кітайскую мову. Манастыр імператар у гонар маці (пабудоваў). Манах цвёрда ішоў на захад, у пустыні страціў прытомнасць, але пайшоў дождж. 11 год у Індыі (пражыў). “Вандраванне на захад” — раман ёсць пра манаха. Пагада ў індыйскім стылі, але матэрыял кітайскі, ён робіць яе аскетычнай, 7 ярусаў, арачныя праёмы з Індыі...”

І ўжо — з кнігі “Міласэрнасць плахі” — верш “Захапляюся вялікай пагадай дзікіх гусей”: “Вялікая пагада дзікіх гусей/ Ці гэта прымоўкла званіца?/ З тугі ўпальней/ Як гара, палысей/ Вяртайся сюды павініцца./ За свой недавер да нябёс./ За грахі/ Пачуюць твой шэпт утраплены/ Сем ярусаў/ Аж да крылатай страхі./ Злых духаў прагоняць драконы./ Вялікая пагада дзікіх гусей/ А дзе яны./ Радасці гусі?/ Адчай зірае часцей і ласей/ У вочы здарожанай скрусе./ А скруха свае не мяняе шляхі/ І душы трымае ў палоне./ І ўбачыць сляпы, і пачуе глухі./ І небу ўзнясуцца далоні./ Прачнецца на досвітку дождж-хмарасей/ І будзе званіца званіцы./ Вялікая пагада дзі-

з ісцінай”, “Вялікай навуці Раймунда Люлія” ды іншых твораў. Андрэй Белабоцкі адстойваў ідэю адзінства душы й цела. Філасофія для яго была вышэй за багаслоўе. Марнасць зямнога жыцця, несправядлівасць у падзеле даброт пры феадальным ладзе, паразітым пануючага класа — вось асноўныя матывы ў творчасці беларускага вандроўніка ў Кітаі. Што Барадулін, што Белабоцкі — у кожнага свае ўражанні пра Кітаі...

“Я ўсё-ткі павінен вярнуцца./ адрэзаны долі акраец./ Павінен Кітаі свой убачыць./ што сцяўся ад гора і слёз./ Калісьці я марыў заўзята/ пабыць у замежных краінах/ І нават, магчыма, застацца/ на беразе дальнім чужым./ Цяпер аб пагаслым жаданні/ не кажучы мне нат успаміны./ Без нашае любай радзімы/ жыццё мне здаецца пустым...” (Цзян Гуанцы, 1901–1931. Яго паэтычныя перакананні я працытаваў у перакладзе Міколы Мятліцкага, які выпусціў у 2018 годзе ўжо другую аўтарскую анталогію перакладаў кітайскай паэзіі — “Пялёсткі лотаса і хрызэнтэмы”). Цзян Гуанцы — кітайскі раманист, паэт, журналіст і літаратуразнаўца. Адзін з найвядомых камуністычных пісьменнікаў. Вучыўся ў Маскве, у Камуністычным універсітэце працоўных Усходу. У Расіі ўступіў у Камуністычную партыю Кітая. У 1924 годзе вярнуўся на Радзіму, стаў членам Таварыства Стваральнасці і Лігі левых пісьменнікаў. Пісаў вершы і прозу. Аўтар паэтычных кніг “Новыя мары”, “Смуткую аб Кітаі”, “Радкі пра радзіму”... Цзян Гуанцы таксама імкнуўся прыпыніцца й агледзецца, параўнаць розныя досведы жыцця, зазірнуць у сутнасныя вытокі з’яў, што ўплывалі на свядомасць, перакананні яго суайчыннікаў. А самае галоўнае — дазвалялі падацца душы й сэрцу з розумам, узне-

Гао Ман — вядомы перакладчык на рускую мову, мастак-каліграф

кіх гусей/ Дазволіць душы прыпыніцца”.

“Дазволіць душы прыпыніцца...” З гісторыі ўзгадваецца яшчэ адно імя ўраджэнца Беларусі, які адкрываў Паднябесную стагоддзі назад. У 1686–1691 гадах як перакладчык з лацінскай мовы з амбасады Ф. Галавіна наведваў Кітаі Андрэй Белабоцкі — усходнеславянскі паэт і філосаф. Аўтар “Кнігі філасофскай”, “Кароткай гутаркі літасці

сціся на вышыні паднябесся ды сягнуць у далягляды й паспрабаваць разам са сваім народам, разам з чытачамі пайсці далей. Без уніклінасці ва ўсенародную журбу, без спроб зразумець жабрака і ўвогуле сацыяльныя нізы мала ў каго атрымлівалася вывесці свае паэтычныя радкі на вышыні сапраўднай чытацкай любові.

Рыгору Барадуліну ў лічаныя кітайскія дні было нашмат складаней “адчуць Кітаі”, чым даў-

няму яго папярэдніку Андрэю Белабоцкаму, які правёў там пяць гадоў. І, канешне ж, складаней, чым кітайцу Цзян Гуанцы. Што ж, такая доля вандроўніка, які шмат што імкнецца пабачыць... І ўсё ж Рыгор Барадулін імкнуўся пранікліва ўгледзецца ў Кітаі, гісторыю краіны, саганую з розных стагоддзяў, тысячагоддзяў... І вершы беларускага паэта, і яго дзённікавыя запісы сведчаць пра захопленасць і шчырае жаданне ўбачыць-адчуць Кітаі. І ў тым жаданні сыходзяцца розныя ўражанні — як па маштабе, так і па сваёй вазе... Запіс ад 12 верасня: “Пекін. “Ён зрабіўся ўжо дрэвам, толькі дыхаў...” — (значыць) стары. Дарога, хоць яйкі катая на Вялічка. На фунікулеры. Кітайская сцяна! Шматпазваночная каменная змяя. “На Вялікай Кітайскай сцяне...” З вежы на вежу падаваліся светлавыя сігналы. На гэтай гарэ, дзе мы стаім, другая здаецца вышэй. Па металічных жалабах цыкады. Рачулка, кладка з каменчыкаў, як шнурок качак, на вадзе бялюцца лілеі качак. Бульба сушыцца на асфальце. Асфальт мятуць увесь час. У марлевай павязцы села і вяжа на спіцах. “Прадзед лотаці...” Цэнтр светабудовы. Калі гаворыць, чуе неба, імператар маліўся, калі неба ўраджаі паслала. Лічба 9, прыступкі па 9, усё кругі па 9 і г.д. 9 кругоў светабудовы. 9 — найвышэйшая лічба. Прыносяць ахвяру жыўёл. Асаблівае рэха, у кантакт з небама уваходзіш. Сцяна рэха — усё чуваць, сцяна мяне чуе, але не ты. Увесь абшар называецца Храм Зямлі: 1) Нябеснага круга храм; 2) Варты новага года; 3) Храм — малітва аб ніспасланні ўраджаю. Вышыня 37 м, дыяметр 30 м. 4 слупы — 4 сезоны. 12 чырвоных слупоў — месяцы. Без цвіка, слупы з цэльнага дрэва. Перад алтаром камень, на якім кленчылі. Маліўся імператар за ўраджаі, а Рыжкоў наадварот маліўся перад тэлеэкранам, каб ураджаі быў меншы...”

Цяпер — звернемся да верша “А што я пажадаць маю?": “Колькі вякоў у Кітаі/ Кожны сабе жадае/ Нарадзіцца і жыць у Ханчжоу/ Харчавання ў Гуанчжоу/ Ажаницца ў Сучжоу/ Паміраць у Лючжоу./ Адпаведна ў Ханчжоу/ Лагодна і плодна./ У Гуанчжоу/ Не бедна і не галодна./ У Сучжоу дзяўчаты./ Як ветру павевы./ А ў Лючжоу багата/ Камфорнага дрэва./ З дрэва камфорнага дамавіна./ Доўга захоўваць цэла павінна./ Паўтараю ў Кітаі./ Меркаваць бяруся./ Што я пажадаць маю/ Сабе і сябру маёй Беларусі?/ Нарадзіцца і жыць па-людску/ У Слуцку/ Харчавання ў Белаавежы./ Дзе ежа свежа./ Ажаницца ў Полацку./ Каб ад палачанкі/ Аблізвацца, як ад мачанкі...”

Поруч з Рыгорам Барадулінным падарожнічаў па Кітаі славуці рускі паэт Аляксандр Межыраў. Чытаем у дзённіку Рыгора Барадуліна: “Ахматава казала, што недарэчна пра жыццё, не пра чытаўшы “Боскай камедыі” Дантэ па-італьянску. А я, кажэ Межыраў, — недарэчна пра жыццё жыццё, не ўбачыўшы Кітая”.

Пажадаем і беларускім мастакам слова шырэй адкрываць Кітаі наяве. Рыгор Барадулін паспеў гэта зрабіць.

Алесь Карлюкевіч

НАПЯРЭДАДНІ

Добрае слова на добрае здароўе

Згуртаванне беларускай культуры Іда-Вірумаа “БЭЗ” рыхтуецца адсвяткаваць 30-годдзе з удзелам іншых суполак Эстоніі

Цяпер поўным ходам у нас вядзецца падрыхтоўка да святочнай імпрэзы. У сувязі з гэтым хочацца мне трохі раскажаць пра Маргарыту Астрамаву — яна стаяла, як кажуць, ля вытокаў, на пачатку гісторыі стварэння нашай суполкі. Яна была адной з тых трох мясцовых беларусаў, якія вырашылі: беларусам трэба яднацца, бо разам зручней зберагаць і развіваць родную культуру ў шматнацыянальным рэгіёне Эстоніі. Спадарыня Маргарыта ўзяла на сябе нялёгкаю ношчу: каля 18 гадоў яна ўзначальвала суполку “БЭЗ”. І шмат было зроблена пад яе кіраўніцтвам, каб аўтарытэт беларускай культуры ў Эстоніі падняўся на сапраўды высокі ўзровень. У тым, што наш “БЭЗ” ацалеў праз гады, паспяхова развіваецца, ёсць вялікая заслуга Маргарыты.

21 верасня мы рыхтуемся правесці IV Фэст беларускай песні “Родныя напевы”. Сёлета ён будзе прысвечаны 30-годдзю згуртавання. Паўдзельнічаць у свяце запрошаны беларускія суполкі з усёй Эстоніі, а таксама гурты з Беларусі: ансамбль “Паазер’е” з Пастаў ды самабытныя “Хмелеўскія валацугі” з вёскі Хмелева Жабінкаўскага раёна Брэстчыны. Гэта, мы так плануем, будзе свята песні, беларускай песеннай культуры. Да таго ж скажам добрыя словы тым рупліўцам, хто паспрыў суполцы ў часе яе жыцця-развіцця. Вядома ж, першай мы згадаем Маргарыту Астрамаву.

Яна — дачка вайскоўца, і нарадзілася ў Літве, у савецкім яшчэ Каўнасе. Але, расказвае, дзяцінства і юнацкія гады прайшлі ў прыгожых гарадах Віцебшчыны: у Вушацах ды Лепелі, на гістарычнай Бацькаўшчыне. І вучылася дзяўчына ў Беларусі: на мастацка-графічным аддзяленні тагачаснага Віцебскага педінстытута. Калі яго закончыла, то, казалася, лёс яе закінуў у Эстонію.

Маргарыта Астрамава на выставе беларускіх рэчаў. 2012 год.

У 1962-м маладая настаўніца прыехала ў горад Кохтла-Ярве, дзе пачала выкладаць маляванне і чарчэнне ў звычайнай школе. Праз 9 гадоў беларуска стала выкладчыцай мастацкай школы ў Йыхві, а яшчэ праз 16 — яе дырэктаркай. І на той дырэктарскай пасадзе працавала яшчэ 15 гадоў, шмат зрабіўшы для таго, каб школа мела сучасны выгляд, была камфортнай і педагогам, і вучням. Нават калі Маргарыта канчаткова пайшла на пенсію, то не адразу пакінула любімую працу: толькі вясной 2015-га дазволіла сабе адпачынак.

У Эстоніі ды за яе межамі прыхільнікі мастацтва добра ведаюць Маргарыту Астрамаву як мастачку. Ладзіліся шматлікія выставы яе ўласных карцін, да таго ж былі праекты-прэзентацыі ў Эстоніі пад яе куратарствам прац сяброў з Аб’яднання беларускіх мастакоў Балтыі “Маю

гонар”. Дарэчы, у творчай суполцы яна доўгі час была намесніцай старшыні (Вячкі Целеша з Рыгі), паўдзельнічала ў шэрагу выстаў мастакоў аб’яднання і ў Літве, Латвіі, Беларусі. Яе працы ёсць у калекцыях аматараў жывапісу як у краінах блізкага замежжа, так і ў Нямеччыне, Фінляндыі.

Прафесійнае майстэрства, арганізатарскія здольнасці нашай супляменніцы Маргарыты Астрамавай былі неаднойчы адзначаны гарадскімі, дзяржаўнымі ўладамі. Жыхары Йыхві (наш горад — на паўночным усходзе Эстоніі, гэта сталіца павета Іда-Вірумаа) пяць разоў (1992, 1993, 1996, 1999 і 2002 гады) абіралі яе гарадскім дэпутатам. Яна — ганаровая грамадзянка Йыхві, лаўрэат Прэміі культуры Іда-Вірумаа (1999 і 2010), у 2002-м ушанавана знакам “За асаблівыя заслугі”.

Маргарыта Астрамава — з тых людзей, якія смела ідуць наперад, не баяцца рызыкаваць, быць першымі, праяўляюць ініцыятыву, могуць паставіць перад сабой высокую мэту і настойліва да яе рухацца. І наш “БЭЗ” таму сведка! Шмат якія традыцыйныя калектывы беларускага быцця ў Эстоніі нарадзіліся пад яе кіраўніцтвам ды застаюцца жыццяздольнымі, хоць яна сама ўжо, маючы праблемы са здароўем, адышла ад актыўных грамадскіх спраў. Аднак наша Маргарыта Іванаўна застаецца ў шэрагах калегаў, сябраў, і ў час юбілейных святаў побач з намі. Я ж лічу за гонар нагадаць усім у пярэдадзень свята пра гэтага выдатнага, годнага чалавека. Для нас усіх добры прыклад: многія гады ўдалечыні ад роднай зямлі продкаў яна не толькі ведае, што беларуска. Шмат светлай энергіі, таленту, душэўных і фізічных сіл аддае дзеля таго, каб пра сваю беларускасць не забываліся многія эстоназямельцы.

Добрага здароўя мы зычым нашай шанюўнай спадарыні Маргарыце!

Зінаіда Клыга,

старшыня Беларуска-Эстонскага
Згуртавання Іда-Вірумаа
“БЭЗ”, г. Йыхві, Эстонія.

Ад рэдакцыі. Паважаныя Зінаіда Клыга ў пісьме ў рэдакцыю ўдакладніла: свята пройдзе 21–22 верасня, у ім паўдзельнічаюць беларусы з Нарвы, Тарту, Таліна, Пярну, Йыхві. Па нашай просьбе ўдакладніла, што дачка Маргарыты Астрамавай, Ірына Лю — дырэктар школы Ваналінна ў Сіламяэ (за 20 км ад Йыхве). Спадзяемся з часам больш даведацца пра радаводныя беларускія карані мастачкі.

Шлем наша прывітанне, пажаданне здароўя Маргарыце Іванаўне! Нашы віншаванні актывістам, іншым ветэранам суполкі “БЭЗ”, усім удзельнікам святочнай імпрэзы!

ФАРБЫ ЛЕТА

У “мультикультурным” эстонскім горадзе Пярну гучалі песні на беларускай мове

Летняя пара — своеасаблівае зацішша, “не надта высокі сезон” у працы беларускіх суполак замежжа. І тым не менш актыўнасць яны праяўляюць. Таму сведчаннем і допісы ў сацсетцы Фэйсбук.

На старонцы Беларускага таварыства Сябры з Нарвы — вестка: 2-4 жніўня ў Пярну прайшоў XIX Міжнародны фестываль нацыянальных культур “Мультикультурны Пярну”. Больш за 180 удзельнікаў з Эстоніі, Латвіі, Беларусі ды Расіі паказвалі сваё мастацтва. Звыш 4 гадзін доўжыўся 3 жніўня канцэрт на галоўнай плошчы горада. На імпрэзе сярод ганаровых гасцей былі й беларусы. У прыватнасці, з вітальнымі словамі да шматнацыянальнай грамады звярнуліся як памочнік мэра Пярну Марка Шорын, так і Першы сакратар Амбасады Беларусі ў Эстоніі Аляксандр Татаркін.

Вельмі цёпла сустрэлі глядачы ўзорны ансамбль народнай песні “Святкі” з Мінска. Юныя таленты, якімі кіруе Марына Рудкоўская, цудоўна спявалі беларускія народныя песні. Нарву ж на фестывалі прадстаўляў і ансамбль беларускай суполкі “Сябры”. “Хочацца ж

нам асабліва падзякаваць Алене Гаранінай, арганізатарцы імпрэзы, — чытаем захапленне ў Фэйсбуку. — Вельмі ўразіла ўсіх удзельнікаў фестывалю яе несучыя энергія! Ну адкуль гэта ў Алены столькі сіл, ды й

Алена Гараніна

цярпення, каб і весці канцэрт, і самой выступаць-саліраваць у ансамблі “Родныя напевы”, і сачыць, каб усім гасцям было добра-камфортна? Вялікі дзякуй, Алена, за тваю дабрыню й клопат!”

Інтэрнэт падказвае, што сяброўка беларусаў Алена Гараніна — мастацкая кіраўніца ансамбля “Родныя напевы”, які створаны пры Саюзе нацыянальных меншасцяў “Радуга”.

На фестывалі “Сябры” спявалі

А Зінаіда Клыга, кіраўніца суполкі “БЭЗ” з эстонскага павета Іда-Вірумаа, напісала пра каштоўны досвед — ужо традыцыйную штогадовую вучэбна-азнамяляльную паездку сяброў Круглага стала нацыянальна-культурных аб’яднанняў Іда-Вірумаа. Яе ладзіць Інтэграцыйны цэнтр Іда-Вірумаа пры падтрымцы Мінкультуры Эстоніі. На гэты раз прадстаўнікі дыяспар наведлі Вільяндзі й Паламузе. Бярыце такую справу на заметку, шанюўныя

актывісты беларускіх суполак замежжа! Разам вандраваць — гэта заўсёды карысна.

Асабліва моцнае ўражанне выклікала ў спадарыні Зінаіды і не толькі ў яе наведванне ў Вільяндзі Цэнтра фальклорнай музыкі: “Група энтузіястаў, якія й заклалі традыцыю штогадовага фолк-фестывалю, для пашырэння дзейнасці вырашылі ўладкаваць былы свіран пры памешчыцкай сядзібе. Цяжка ўявіць, колькі сіл спатрэбілася і сродкаў, каб з вялізнага каменнага

хлява зрабіць вельмі функцыянальны будынак, прыдатны для велізарных мерапрыемстваў, канцэртаў, канферэнцый ды іншых імпрэз, а яшчэ зладзіць там інфармацыйна-вучэбную базу. І самае важнае пры тым: цэнтр, які робіць вялікі ўнёсак у культурнае жыццё Вільяндзі, жыве па прынцыпе самаакупнасці, арандуе ў горада будынак”.

А чым вас уразіла, здзівіла, захапіла лета? Пішыце ў рэдакцыю, шанюўныя сябры!

Іван Іванаў

Ансамбль “Святкі” з гуртом беларускага таварыства “Сябры” і дыпламатам Аляксандрам Татаркіным

СПАДЧЫНА

Велічнасць Берасцейскай Бібліі

Узноўлены помнік эпохі Рэфармацыі — гэта найпрыгожая і найвялікшая кніжка ў нашым часе: у яе 1500 аркушаў, а вага — 15 кілаграмаў

Факсімільнае выданне Берасцейскай або Радзівілаўскай Бібліі першымі ўбачылі журналісты на прэзентацыі ў Прэс-цэнтры Дома прэсы ў Мінску. Выпуск знакамітай кнігі прымеркаваны да 1000-годдзя Брэста, над праектам працавалі спецыялісты Нацыянальнай бібліятэкі.

Што нам вядома пра кнігу? Што выдадзена была яна 4 верасня 1563 года ў Берасцейскай друкарні па загадзе і на сродкі берасцейскага старасты, канцлера Вялікага Княства Літоўскага князя Мікалая Радзівіла Чорнага (1515–1565), які быў евангельскім хрысціянінам. Берасцейская Біблія ўключае тэксты, перакладзеныя з моў арыгінала, іўрыта і грэчаскай, на літаратурную польскую мову. Кніга стала першай поўнай Бібліяй ва Усходняй Еўропе. А Францыск Скарына ў Празе, дарэчы, друкаваў няпоўны варыянт Святога Пісання. Такой вялікай кнігі па тым часе ніхто не выдаваў. І толькі берасцейская друкарня, тады адна з найлепшых, узятая за такую працу.

“Берасцейская Біблія ў XVI стагоддзі была сімвалічнай кнігай, — расказаў на прэзентацыі аўтар даследавання пра яе Аляксандр Суша, намеснік дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі, каардынатар і навуковы кіраўнік выдання. — Усе шляхцічы на землях Беларусі, Літвы, Польшчы яе хацелі набыць і мець у сябе. Яны перадавалі ў пасаг дочкам не сукенкі і грошы, а гэтую кнігу”. Ён удакладніў: даследчыкі прааналізавалі абставіны з’яўлення фаліянта, больш-менш дакладна ўстанавілі імёны перакладчыкаў. Знойдзены некаторыя асобнікі, вывезеныя за межы Беларусі. Ёсць, заявіў культуролаг, 23 прычыны, каб лічыць кнігу

феноменам нашай культуры, хоць і адной дастаткова, каб яе перавыдаць. Хутка будуць надрукаваны і даследаванні пра лёс Берасцейскай Бібліі — а яны спатрэбіліся, бо па свеце захоўваецца ўсяго каля 40 асобнікаў арыгінала, і тыя няпоўныя: з разрозненых аркушаў.

За аснову для выпуску факсімільнага ўзялі кнігу, якая раней утрымлівалася ў прыватных зборах Багуслава Радзівіла (1620–1669), унучатага пляменніка Мікалая Радзівіла Чорнага. Багуслаў сабраў у Слуцку архіў і бібліятэку, дзе зберагаліся каштоўныя рукапісы, а таксама знакаміты Радзівілаўскі летапіс і Берасцейскую Біблію. “Там найлепш яна захавалася, — патлумачыў Аляксандр Суша. — Да таго ж гэта не проста радзівілаўскае выданне, а й кніга з радзівілаўскай бібліятэкі”. Цяпер арыгінальны асобнік зберагаецца ў Польшчы. Яго лічбавая копія выкарыстана для выпуску факсімільнага.

Каб факсімільна Берасцейская Біблія выглядала гэтак жа, як у XVI стагоддзі, правялі даследаванні і майстры кнігадрукавання, мастакі, афарміцелі. Кіра Сліжыкава, арт-дырэктар Выдавецкага дома “Сегмент”, дзе друкавалі Біблію, расказала: сучасныя майстры захавалі старажытныя тэхналогіі выдавецкай справы. Усе элементы кнігі злучаюцца і мацуюцца між сабой гэтак жа, як некалькі стагоддзяў таму. Нават фурнітура кнігі такая ж прыгожая і функцыянальная, як і ў тая часы. Вытрымана і стылізацыя. Сучасныя друкары ўзнавілі старажытную тэхніку ручнога фарбаванага абрэзу (абрэз кнігі спецыяльна пафарбаваны ў глыбокія зялёны і залаты колеры). Для афармлення старонак выкарысталі стыль “караед”, які быў вядомы старажытным май-

страм. Над праектам працавала каля 10 супрацоўнікаў.

Журналістам прадставілі два варыянты Берасцейскай Бібліі, адрозныя па афармленні і кошце. У адным фаліянце на вокладцы — натуральная скура, на другім — сінтэтычная, але падобная. Першая кніга, зразумела, каштуе больш: яе ацанілі

Факсімільнае выданне Брэсцкай Бібліі прэзентуецца ў Доме Прэсы

прыкладна ў 1,5 тысячы еўра (каля 3,5 тысячы беларускіх рублёў). Выпушчана ўжо 11 асобнікаў, адзін застанецца ў Нацыянальнай бібліятэцы. Астатнія перададуць у падарунак Брэсцкаму гарвыканкаму: у дзень святкавання 1000-годдзя і на цырымоніі надання Брэсту статусу культурнай сталіцы СНД. (Дарэчы, помнік “Берасцейская Біблія” ўсталявалі ў горадзе яшчэ ў 2017 годзе.) Такі дарагі падарунак стаў магчымым дзякуючы дзяржаўна-прыватнаму супрацоўніцтву. Каля 10 тысяч еўра на выпуск факсімільнага даў “Белнафтастрах”, які і раней быў мецэнатам значных культурных падзей. Анатоль Чайчыц, гендырэктар фірмы, сказаў: кампанія можа дапамагчы нашай дзяржаве выкупіць у прыватных уладальнікаў і сам арыгінал Берасцейскай Бібліі пры ўмове, што цана не будзе спекуляцыйнай.

Выпуск факсімільнага выдання для культуры Белару-

сі — вялікая падзея. Дагэтуль поўнага такога выдання краіна не мела. У фондах Цэнтральнай навуковай бібліятэкі НАН імя Якуба Коласа і Брэсцкай абласной бібліятэкі імя Максіма Горкага захоўваюцца два няпоўныя асобнікі арыгінала. Розныя аркушы можна знайсці ў прыватных калекцыянераў. “Мы гатовы, як і Мікалай Радзівіл Чорны, калі задумаваў друкаванне Бібліі, зрабіць праект агульнадаступным. Калі будзе зацікаўленасць з боку дзяржаўных структур ці прыватных асоб — будзем друкаваць фаліянт па заказе”, — казаў на прэс-канферэнцыі Аляксандр Суша. Большасць факсімільных выданняў у Беларусі выдаецца тысячнымі накладамі. Зразумела, што вялікая Берасцейская Біблія будзе выпушчана ў меншай колькасці.

Развянчаў навуковец і некаторыя легенды, звязаныя з кнігай. Скажам, памылкова лічаць, нібыта сын Мікалая Радзівіла

Чорнага (яго звалі Мікалай Радзівіл Сіротка), як католік, загадаў сабраць пратэстанцкія брэсцкія выданні бацькі ды спаліць іх у двары Нясвіжскага замка. Аляксандр Суша ўпэўнены: Радзівілы не палілі Святое Пісання, да таго ж ніколі не знішчалі працу сваіх папярэднікаў. Другая легенда звязаная з аб’ёмна кнігі. У многіх энцыклапедычных даведніках 80-х гадоў няправільна падлічана колькасць аркушаў Берасцейскай Бібліі. Сёння называецца такая лічба: каля 1500 аркушаў. Звязана гэта з тым, што Стары і Новы запаветы ў кнізе маюць кожны сваю асобную нумарацыю, а некаторыя аркушы ў пачатку кнігі наогул не пранумараваныя.

Як бачым, у Беларусі ўзнаўляюць у памяці старонкі забытага арыгінала. Значнасць падзеі павінны ацаніць у першую чаргу вернікі.

Ганна Лагун.
Фота аўтара.

ЮБІЛЕЙ

Брэст адсвяткаваў сваё 1000-годдзе. Урачыстае адкрыццё, карнавал, музычна-гістарычнае шоу “Міленіум” і фестывалі сабралі тысячы глядачоў 6–8 верасня

У першы дзень свята Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка ўручыў гораду арыгінал Берасцейскай Бібліі 1563 года. Кніга была надрукавана па загадзе і на грошы берасцейскага старасты, канцлера Вялікага Княства Літоўскага князя Мікалая Радзівіла Чорнага ў мясцовай друкарні. Вярнуць яе на радзіму дапамаглі прадпрыемльнікі Брэста, якія выкупілі кнігу ў калекцыянераў за мяжой. Атрымаць рэдкі, аўтэнтычны фаліянт для Брэста — вялікі поспех: ва ўсім свеце можна адшукаць толькі некалькі арыгінальных асобнікаў Берасцейскай Бібліі. Музеі, бібліятэкі ў многіх краінах хацелі б атрымаць такі рарытэт. Каштоўны фаліянт Прэзідэнт перадаў у рукі дырэктара музея

Званы абвясцілі 1000 гадоў

гісторыі Брэста Святланы Тамчук.

У гэтыя дні ўспаміналіся заслугі горада. Менавіта Бярэсце на беларускай тэрыторыі першым атрымала Магдэбургскае права. Тут узнікла першая друкарня. У наш час у горадзе створана першая свабодная эканамічная зона. Адсюль родам першы касманаўт з беларускімі каранямі Пётр Клімук і беларуская лёгкаатлетка, алімпійская чэмпіёнка Юлія Несцяренко.

На наступны дзень у горадзе над Бугам адбыўся доўгачаканы карнавал. Ён атрымаўся не менш захапляльным, чым бразільскі. (Танцоры, якія ўдзельнічалі ў сапраўдных бразільскіх карнавалах, па чутках, былі і на брэсцкім.) У шэсці ішлі і музыкі з Беларусі, Казахстана, Расіі, Латвіі і Польшчы, якія прыехалі на Міжнародны парад аркестраў краін СНД. Шоу цягнулася каля 2 гадзін. Глядачоў здзівіла разна-

Сцэна з Бібліяй у пастаноўцы “Міленіум”

стайнасць касцюмаў артыстаў, якія прадстаўлялі не толькі Беларусь, але і іншыя краіны.

Музычна-гістарычны канцэрт “Міленіум”, які адбыўся вечарам на Вяслярным канале, нагадаў глядачам пра ўсе вехі развіцця горада: у XI стагоддзі гэта быў гандлёвы цэнтр і крэпасць на памежжы з польскімі і

літоўскімі ўладаннямі. У XIV—XVI стагоддзях Бярэсце пераўтварылася ў адзін з буйнейшых гарадоў Вялікага Княства Літоўскага. Магдэбургскае права яно атрымала ў 1390 годзе. У шоу ўдзельнічала каля 400 артыстаў, танцораў, спевакоў, гімнастаў, цыркачоў. У канцы ўсе выступоўцы выйшлі на сцэну, каб пра-

спяваць своеасаблівы гімн гораду “Слаўся, Брэст!”.

У памяць 1000-годдзя горада ва ўсіх храмах прайшла Боская літургія і падзячны малебен. Велічны юбілей абвясцілі званы розных канфесій.

На наступны дзень распачалася фестывальная праграма. Фестываль сяброўства, фестываль вулічных тэатраў “Белой Вежы”, фестываль паветраных змеяў — усіх і не пералічыць. Апоўначы на Вяслярным канале разгарнуўся “Фестываль фарбаў”.

Гукі свята заціхлі. Але горад яшчэ доўга будзе памятаць пра юбілей. У напамінак аб ім Брэсту застануцца новыя пуцэправоды Заходні абыход, першы ў горадзе “Макдональдс”, рэканструяваны тэатр лялек, узноўлены “Гарадскі сад” і шмат іншых новых будынкаў, мастоў і добраўпарадкаваных вуліц.

Ганна Лагун

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

“Яблычны Спас” — традыцыя продкаў

Удзел у чарговай імпрэзе беларусы Самарскай вобласці прысвяцілі памяці паэта-франтавіка Алеся Жаўрука, які загінуў пры абароне Сталінграда

Маладзевы актыў і вакальны ансамбль “Каданс” з Самарскай абласной грамадскай арганізацыі беларусаў і выхадцаў з Беларусі “Руска-Беларускае Братэрства 2000” паўдзельнічалі ў свяце “Яблычны Спас”, якое прайшло ў Самары 19 жніўня. Удзел у свяце беларусы прысвяцілі памяці Алеся Жаўрука (Аляксандра Сінічкіна) — беларускага паэта, які загінуў пры абароне Сталінграда 23 жніўня 1942 года. “Миг иль век — уже не знал никто там, / Сколько молча пролежали мы, / Доверяясь дышаньем сугробам / Посреди морозящей зимы...” — так у перакладзе Ізяслава Катлярова гучаць радкі верша Алеся Жаўрука “Ружа”, напісанага ў 1942-м пад Мажайскам, змешчанага ў “Літэратурной газете” https://domknig.com/read_341082-30.

Прэзідэнт беларускай суполкі Ірына Глушкая нагадала, што юбілей — 75 гадоў Вызвалення Беларусі — сёлета адзначаюць і на Волзе: “На пачатку года маладзевы актыў суполкі выступіў з ініцыятывай: усе свае імпрэзы ладзіць пад дэвізам “И славу мужеству поём”, прысвячаць іх воінам-беларусам, якія загінулі за Радзіму.

Алеся Жаўрук мала пражыў — нарадзіўся ён 19 жніўня 1910 года ў горадзе Сяно, цяпер Віцебшчына, але зрабіў шмат: загінуў, змагаючыся з ворагам... І мы аддаем яму даніну памяці, павагі”.

Свята Праабражэнне Гасподняе, у народзе Яблычны Спас, — у вялікай пашане ў беларусаў, са

святам спалучана шмат народных звычаяў, прыкметаў. У царкву нясуць асвячаць яблыкі ды іншыя плады. Пасля таго іх можна есці, а раней забаранялася. Асабліва жанчынам, у якіх памерлі дзеці. Лічылася: у Яблычны Спас Богці Божая Маці раздае памерлым

Салісткі “Каданса” з асвечанымі яблыкамі і пірагамі

дзеткам па яблычку. Раней неслі асвячоныя яблыкі й на могілкі, каб пакласці памерлым сваякам, раздавалі жабракам і хворым.

Пасля свята лета ідзе на спад, пачынаюцца восенскія работы: капаюць бульбу, сеюць азимья. Траўнікі стараліся нарыхтаваць да гэтага дня лекавыя травы. Беларусы лічылі Яблычны Спас днём адлёту ў вырай буслоў. З тае нагоды ёсць народная прыкмета: калі буслы пачыналі рыхтавацца да вылету за тыдзень да Спаса, то зіма будзе ранняя і марозная, а вясна цёплая. Калі ж рыхтуюцца да адлёту пасля Спаса, то восень будзе цёплая, зіма — позняя, а вясна — халодная.

Агульнагарадское свята “Яблычны Спас” — добрая трады-

цыя на самарскай зямлі. Дзякуючы яму нашы супляменнікі ў чарговы раз дакрануцца да сваіх вытокаў, дзеляцца з іншымі самабытнымі традыцыямі беларусаў. Галоўныя святочныя імпрэзы прайшлі на тэрыторыі Сабора ў імя святых роўнаапостальных

мастацкай кіраўніцы, спявае ў асноўным складзе калектыву. Рэпетыцыі ж у сілу жыццёвых абставін праводзіць Марына Кірылава, дасведчаная салістка з музычнай адукацыяй.

У святочнай імпрэзе паўдзельнічалі актывісты суполкі Юлія Цяплянская і Георгій Курмакоў, і, пэўна, больш за ўсіх атрымаў задавальненне ад усяго, што адбывалася, Арцёмка Курмакоў — найменшы з беларусаў, народжаных на зямлі самарскай. Ён частаваў іншых дзетак яблыкамі ў памяць пра загінулых воінаў-беларусаў, апладзіраваў творчым гуртам, пазіраваў на камеру ды ўсіх віншаваў са святам. А салісткі “Каданса” спявалі бадзёрыя беларускія й рускія песні. Асабліва ўпадабалі глядачы “Лявоніху” й харэаграфічную кампазіцыю пад яе, дружна падпявалі “Кадріль” і “Золотую ярмарку”. На заканчэнне ж гучала песня “Гармонік іграе”: “Вось і сёння Беларусь спявае, / Пад гармонік водзіць карагод, / Ад душы гармонь іграе, / Эх, гуляй, народ...”. Пасля канцэрта гасцей і ўдзельнікаў імпрэзы частавалі асвечанымі яблыкамі з самарскіх садоў, пірагамі з яблычнай начынкай.

Анастасія Гуркіна заўважае: сёлета на самарскай зямлі вельмі добры ўраджай яблыкаў. Нам жа, бачачы такое, варта памятаць, хто адстаяў для нас мір, заваяваў Перамогу. “Раніцай, калі была служба ў храме, мы з дзяўчатамі запалілі свечкі ў памяць пра тых воінаў, хто 75 гадоў таму аддаў свае жыцці за нас, — гаворыць Анастасія. — Мы адзначаем свя-

ты, радуемся добраму ўраджaju. А ў тым ёсць і заслуга воінаў, якія загінулі на вайне. Мы тое памятаем, і гэтую памяць будзем перадаваць маладзёйшым”.

Рыхтуючыся аддаць даніну памяці й павагі Алеся Жаўрука, самарскія беларусы знаёмліліся з яго біяграфіяй, чыталі вершы паэта. Знайшлі й вось гэты ліст Алеся Жаўрука жонцы, Лідзіі Мікалаеўне Сінічкінай: “Ст. Донская, 12 июня 1942 г. Дорогая моя женоульничка! Привет с Тихого Дона! С шолоховских мест. Вчера, как ехал сюда, попутчиком оказался колхозный театр станицы Вешенской, организованный шесть лет назад Шолоховым. Всю дорогу в поезде пели казачьи песни. У них замечательный баянист. Сіжу над самым Доном, и кажется, что сейчас с коромыслом и ведрами выйдем к реке Аксинья, и верхом на коне проскачет босоногий Григорий, такой, какой он у Шолохова в первой книге.

Сіжу над Доном, и еще большей сжимается сердце за родной мой Днепр, за мою милую Белоруссию. Ну, родная, ничего, мы отомстим фашистским собакам за все их зверства и злодеяния. Обязательно отомстим. Думаю часто, каждый день о тебе, очень скучаю. Целую мою хорошую. Твой Шура”.

Будзем памятаць: сотні тысяч герояў памішлі ў Вечнасць маладымі ў імя будучыні, у імя жыцця нашчадкаў. І нас з вамі ў тым ліку. Будзем імі ганарыцца. Будзем вартыя Памяці загінулых!

Мікалай Бойка

ТЭРЫТОРЫЯ СЯБРОЎСТВА

Да каго душа ляжыць...

У беларусаў Еўпаторыі ў сябрах — людзі розных нацыянальнасцяў. Сярод іх і карэйцы, якія мараць стварыць у горадзе сваю суполку.

Выбіраць сяброў па нацыянальнасці — не лепшая, пагадзіцеся, жыццёвая тактыка. Мы ж, беларусы Еўпаторыі, адладжваем стасункі з прадстаўнікамі розных народаў. Запрашаем іх на свае імпрэзы. Так было й напярэдадні Дня Расіі, які адзначаецца штогод 12 чэрвеня: Беларуская нацыянальна-культурная аўтаномія “Крым — Беларусь” правяла імпрэзу “Талерантнасць — дарога да міру”. Сабраліся мы ў зале “Дружбы народаў” бібліятэкі імя Лесі Украінкі — там традыцыйна ладзім сустрэчы. У ходзе імпрэзы мы былі ўсе як адзінае цэлае: па настроі, пачуццям любові да Расіі, у якой даўно жывем, і да роднай Беларусі. Дарэчы, і песні ў нас гучалі як рускія, так і беларускія. Спявалі Святлана Пылева, Любоў Макіна, Марыя Гудзь, Наталля Смірнова, Але-

на Прынь, Уладзімір Васільеў, Аляксандр Тусаў.

У нашай суполцы пануе дух творчасці. Паэт Рыгор Кашанскі чытаў свае новыя вершы пра Расію, Беларусь. У іх аўтар разважае пра высокі сэнс жыцця сваіх сучаснікаў, хуткаплынасьць часу, характэрны прыроды роднага краю. Мастачка з беларускімі родавымі каранямі Алена Прынь паказвала свае працы сябрам суполкі, цікавілася: як вам? Мы, вядома ж, яе творчасць падтрымліваем! А яшчэ — жарты, гумар, вясёлыя прыпеўкі заўсёды з намі. На гэты раз Марыя Гудзь, якая родам з Гомельскай вобласці, выдатна спявала прыпеўкі як па-руску, так і па-беларуску. Марыя, дарэчы, сама ж іх складвае, у яе радках ёсць запал шчырых пачуццяў, тонкія асацыяцыі, напорыстасць.

У гасця на імпрэзе ў нас былі карэйцы: стрыечны брат і сястра Эдуард Цян і Ульяна Кім. Яны ўжо даўня сябры беларусаў. Эдуард Міхайлавіч спяваў карэйскія песні, асабліва спадабалася нам жартоўная “Алмазная га-

ра”: нават спрабавалі вывучыць прыпеў. Ульяна расказала пра карэйскія традыцыі, адметнасці нацыянальнай кухні. Яна мараць стварыць карэйскую нацыянальную суполку ў Еўпаторыі, а пакуль разам з цёткай даглядае маму, Кацярыну Кім: ёй сёлета будзе 90 гадоў. Ад усёй душы жа-

На парадзе ў Еўпаторыі Кацярына Кім разам з беларусамі

даем Кацярыне Георгіеўне Кім здароўя, добрага настрою.

Згадалася мне, як пачыналася наша дружба з карэйцамі. Да мяне як галоўнай рэдактаркі часопіса “Крым — Беларусь”, кіраўніцы беларускай суполкі

зварнулася жыхарка вёскі Нагінскае Прыморскага краю Кацярына Кім з просьбай дапамагчы ёй знайсці жыллё ў Еўпаторыі. Збіралася купіць, каб потым пераехаць і жыць тут. Аказалася, што нумары часопіса “Крым — Беларусь”, прысвечаныя Еўпаторыі, даслаў ёй пляменнік, лекар Эдуард Цян. Ён бываў у нашым горадзе-курорце, таксама хацеў стаць яго жыхаром. Што ж, мы

знайшлі варыянты. Кацярына Георгіеўна прыязджала ў Еўпаторыю, выбрала тое, што ёй падыхло. А заадно й пасябрала з беларусамі. Яе мы ахвотна прынялі ў кампанію, акружылі клопатам і ўвагай, шмат расказвалі

пра Еўпаторыю. Нават запрасілі ў сваю калону на традыцыйны парад у Еўпаторыі — перад адкрыццём курортнага сезона: тое было ў канцы красавіка 2017-га. Дарэчы, Кацярына Георгіеўна — Герой Сацыялістычнай працы, цікавая суразмоўца. Пасля парада жартавала: “Я адчула сябе сапраўднай еўпатарыйкай!” І дадала карэйскую прыказку: “Да каго душа ляжыць, да таго й ногі нясуць!”.

Потым наша старэйшая сяброўка вярнулася ў Прыморскі край, каб канчаткова пераехаць у Еўпаторыю, дзе ў яе ўжо з’явіліся добрыя сябры. Мы гатовы дапамагчы ёй тут асвоіцца, палюбіць горад так, як любіцца яго мясцовыя беларусы. Цяпер сям’я Кім жыве ў доме па вул. Інтэрнацыянальная, 109, і сябрам зручна прыходзіць на нашы імпрэзы ў згаданую бібліятэку (дом № 149 па той жа вуліцы). А мы не супраць, калі й для карэйцаў у Еўпаторыі зала “Дружбы народаў” стане таксама сваёй.

Дзіна Шаўчэнка, кіраўніца Беларускай нацыянальна-культурнай аўтаноміі “Крым — Беларусь”, г. Еўпаторыя

Чытайце газету ў інтэрнэце на партале vziasda.by

Падпісання на газету “Голас Радзімы” можна ў паштовых аддзяленнях Беларусі

© “Голас Радзімы”, 2019

Заснавальнік:
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова
“Выдавецкі дом «Звязда»”
Галоўны рэдактар
Іван ЖДАНОВІЧ

Адрас рэдакцыі:
220013, Мінск, вул.
Б. Хмяльніцкага, 10-а. Пакой 907.
E-mail: glas_radzimy@tut.by
Тэлефон: + 375-17-287-15-26

Рэдакцыйнае пасведчанне №61.
Выдадзена 16.07.2018 года
Міністэрствам інфармацыі
Рэспублікі Беларусь

Выдавец:
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова
“Выдавецкі дом «Звязда»”
Дырэктар – галоўны рэдактар
Павел Якаўлевіч СУХАРУКАЎ

Аб’ём выдання: 2 друк. арк.
Падпісана да друку: 12.09.2019 г.
Наклад 365.
Заказ –
Выходзіць 2 разы на месяц

Месяца друкавання:
Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства
“БудМедыаПраект”. ЛП №02330/71 ад 23.01.2014.
Вул. Веры Харужай, 13/61. 220123 Мінск,
Рэспубліка Беларусь

Рукпісы прымаюцца толькі ў электронным выглядзе, не вяртаюцца і не рэвізуюцца. Пазіцыя рэдакцыі ды аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках “Голасу Радзімы”, могуць не супадаць